

BEZBJEDNOST
ODBRANA
ZAŠTITA

DEFENDOLOGIJA

prof. dr Duško Vejnović

**Od znanja do bezbjednosti: Fakultet
bezbjednosnih nauka Univerziteta u Banjoj
Luci kao temelj defendološke zaštite,
odbrane i bezbjednosti Republike Srpske**

prof. dr *Duško Vejnović*, redovni profesor Univerziteta u Banjoj Luci, predsjednik Evropskog defendologija centra Banja Luka i glavni i odgovorni urednik naučnih časopisa *Defendologija* i *Sociološki diskurs*

Od znanja do bezbjednosti: Fakultet bezbjednosnih nauka Univerziteta u Banjoj Luci kao temelj defendološke zaštite, odbrane i bezbjednosti Republike Srpske

U dinamičnom svijetu XXI vijeka, pitanja bezbjednosti zaštite i odbrane (defendologije) predstavljaju jedan od ključnih izazova za svaku državu i društvo. Republika Srpska, kao konstitutivni entitet zajednice Bosne i Hercegovine, nije izuzetak u ovom globalnom trendu. Naprotiv, specifičnosti njenog geopolitičkog položaja, istorijsko nasljeđe i savremeni bezbjednosni izazovi predstavljaju jedinstveni kontekst u kojem pitanja zaštite, odbrane i bezbjednosti (zaštita+odbrana=bezbjednost), što konstituše naučnim diskursom Defendologiju kao nauku o zaštiti, odbrani i bezbjednosti, dobijaju poseban značaj. U tom smislu, uloga obrazovnih institucija koje se bave ovim pitanjima postaje ključna za dugoročnu stabilnost i bezbjednost.

Fakultet bezbjednosnih nauka Univerziteta u Banjoj Luci, kao vodeća visokoškolska ustanova u oblasti bezbjednosnih studija u Republici Srpskoj, nosi posebnu odgovornost u stvaranju i širenju defendoloških znanja. Defendologija, kao naučna disciplina koja se bavi pitanjima zaštite, odbrane i bezbjednosti, predstavlja temeljni okvir kroz koji se može razumjeti i analizirati misija i vizija ovog fakulteta. Razvoj visokoškolskog obrazovanja u oblasti bezbjednosti u Republici Srpskoj ima relativno kratak ali značajan put. Fakultet bezbjednosnih nauka nastao je kao odgovor na rastuće potrebe društva za formiranjem stručnih i naučnih kadrova koji će biti sposobni da odgovore na kompleksne bezbjednosne izazove, rizike i prijetnje. Osnovan sa ciljem unaprijeđenja teorije i prakse u oblasti bezbjednosnih nauka, fakultet je od samog početka bio usmjeren ka stvaranju akademskog okruženja koje će objediniti teorijska znanja sa praktičnim vještinama.

Istorijski posmatrano, razvoj Fakulteta bezbjednosnih nauka ne može se odvojiti od šireg društvenog i političkog konteksta Republike Srpske. Nakon Dejtonskog mirovnog sporazuma i uspostavljanja specifične političke arhitekture Bosne i Hercegovine, pitanja bezbjednosti dobila su novi okvir. U takvim okolnostima, potreba za institucionalizacijom obrazovanja u oblasti bezbjednosti postala je očigledna. Fakultet je tako postao ključna institucija za obrazovanje budućih stručnjaka u oblastima kao što su kriminalistika, bezbjednost, korporativna bezbjednost, defendologija, civilna zaštita i upravljanje u vanrednim situacijama, ali ne i izučavanje heterogenih vojnih nauka i dostignuća u njima.

Kroz godine razvoja, Fakultet bezbjednosnih nauka je kontinuirano prilagođavao svoje programe i nastavne planove savremenim bezbjednosnim rizicima, izazovima i prijetnjama. Od tradicionalnih pristupa koji su fokusirani na fizičku bezbjednost i teritorijalni integritet, došlo se do sveobuhvatnog pristupa koji uključuje i pitanja cybersecurity-ja, kritične infrastrukture, ekološke bezbjednosti i drugih savremenih aspekata bezbjednosti.

Misija Fakulteta bezbjednosnih nauka može se razumjeti kroz nekoliko ključnih dimenzija koje su direktno povezane sa defendološkim načelima zaštite, odbrane i bezbjednosti Republike Srpske. Prvenstveno, misija fakulteta usmjerena je na stvaranje visokokvalificiranih stručnjaka, pa i naučnika koji će biti sposobni da prepoznaju, analiziraju i adekvatno odgovore na kompleksne bezbjednosne prijetnje, izazove i rizike. Ovo uključuje obrazovanje koje objedinjuje teorijska znanja i praktične vještine, sa posebnim akcentom na razvoj analitičkih sposobnosti i kritičkog mišljenja. U tom smislu, misija fakulteta direktno doprinosi izgradnji ljudskih kapaciteta neophodnih za funkcionisanje sveobuhvatnog sistema bezbjednosti.

Drugi aspekt misije odnosi se na naučno-istraživački rad u oblasti bezbjednosnih nauka. Fakultet ima zadatak da kontinuirano unaprijeđuje teorijska znanja i prati savremene trendove u oblasti bezbjednosti. Kroz naučna istraživanja, publikacije i učešće u međunarodnim projektima, fakultet doprinosi unapređenju defendološke misli i prakse u Republici Srpskoj. Istraživački rad nije samo u funkciji akademskog napretka, već ima i praktičnu dimenziju koja se ogleda u pronalaženju rješenja za konkretne bezbjednosne probleme.

Treći aspekt misije fakulteta odnosi se na saradnju sa institucijama sistema bezbjednosti. Fakultet bezbjednosnih nauka nije izolovana akademska institucija, već aktivni partner u izgradnji sistema bezbjednosti Republike Srpske. Kroz formalnu i neformalnu saradnju sa policijom, sektorima bezbjednosti, vojskom, civilnom zaštitom i drugim relevantnim institucijama i subjektima fakultet doprinosi unapređenju sistema bezbjednosti i implementaciji defendoloških načela u praksi. Četvrti aspekt misije odnosi se na međunarodnu saradnju i povezivanje sa srodnim institucijama u regionu i šire. U globalizovanom svijetu, bezbjednosni izazovi, rizici i prijetnje ne poznaju granice, te je međunarodna saradnja i razmjena iskustava od ključnog značaja za efikasan odgovor na transnacionalne prijetnje. Fakultet bezbjednosnih nauka ima misiju da kroz međunarodnu saradnju unaprijedi svoju obrazovnu i istraživačku djelatnost, ali i da promoviše bezbjednosne interese Republike Srpske na međunarodnom planu.

Misija fakulteta uključuje i promociju kulture bezbjednosti u širem društvenom kontekstu. Kroz edukativne programe, javna predavanja, seminare, projekte i druge oblike javnog djelovanja, fakultet doprinosi podizanju svijesti o

značaju bezbjednosnih pitanja i razvoju kulture bezbjednosti kao važnog elementa sveukupne društvene kulture.

Vizija Fakulteta bezbjednosnih nauka predstavlja dugoročnu projekciju njegovog razvoja i uloge u društvu. Ova vizija je neraskidivo povezana sa defendološkim principima i potrebama Republike Srpske u oblasti zaštite, odbrane i bezbjednosti. Centralni element vizije fakulteta je njegovo pozicioniranje kao vodeće obrazovno-naučne institucije u oblasti bezbjednosnih nauka u Republici Srpskoj i regionu. Ovo podrazumijeva kontinuirano unaprijeđenje kvaliteta nastave, istraživačkog rada i institucionalnih kapaciteta. Dugoročno gledano, fakultet teži da postane centar izvrsnosti koji će svojim djelovanjem ne samo odgovarati na postojeće bezbjednosne izazove, već i anticipirati buduće trendove i prijetnje.

Drugi element vizije odnosi se na internacionalizaciju obrazovanja i istraživanja. U globalnom svijetu, bezbjednosni izazovi su sve više transnacionalni, te je neophodno da obrazovanje u oblasti bezbjednosti ima međunarodnu dimenziju. Fakultet bezbjednosnih nauka teži da kroz međunarodne programe razmjene, zajedničke istraživačke projekte i druge oblike saradnje integriše svoju djelatnost u međunarodne akademske tokove, zadržavajući pri tome fokus na specifičnostima i potrebama Republike Srpske.

Treći element vizije fakulteta je razvoj inovativnih pristupa u obrazovanju i istraživanju. U eri digitalnih tehnologija i brzih društvenih promjena, tradicionalni pristupi bezbjednosti često nisu dovoljni za adekvatno razumijevanje kompleksnih bezbjednosnih izazova. Fakultet teži da kroz inovativne metodologije, interdisciplinarni pristup i primjenu savremenih tehnologija unaprijedi proces obrazovanja i istraživanja u oblasti bezbjednosnih nauka.

Četvrti element vizije odnosi se na unaprijeđenje saradnje sa privredom i javnim sektorom. Bezbjednosni rizici i izazovi ne tiču se samo državnih institucija, već i privatnog sektora i civilnog društva. Fakultet bezbjednosnih nauka teži da razvije partnerske odnose sa različitim društvenim akterima, doprinoseći tako razvoju sveobuhvatnog pristupa bezbjednosti koji uključuje sve relevantne društvene subjekte.

Peti element vizije je razvoj specifičnih kompetencija koje odgovaraju savremenim bezbjednosnim izazovima. Ovo uključuje kompetencije u oblasti cyber bezbjednosti, upravljanja kriznim situacijama, zaštite kritične infrastrukture, borbe protiv terorizma i ekstremizma, i drugih specifičnih oblasti koje su relevantne za defendološku zaštitu Republike Srpske.

Defendologija, kao naučna disciplina koja se bavi pitanjima zaštite, odbrane i bezbjednosti, predstavlja teorijski okvir kroz koji se može razumjeti i analizirati misija i vizija Fakulteta bezbjednosnih nauka. Ova disciplina, koja je posebno razvijena na prostorima bivše Jugoslavije, pruža sveobuhvatan pristup

bezbjednosnim pitanjima, objedinjujući različite aspekte bezbjednosti – od vojne i policijske do civilne i korporativne.

Fakultet bezbjednosnih nauka, kroz svoju misiju i viziju, direktno doprinosi razvoju defendološke teorije i prakse u Republici Srpskoj. Kroz obrazovnu djelatnost, fakultet formira stručnjake i naučnike koji razumiju kompleksnost bezbjednosnih izazova i koji su sposobni da primjene defendološka načela u praksi. Kroz istraživačku djelatnost, fakultet doprinosi unapređenju naučnih saznanja u oblasti defendologije, adaptirajući ih specifičnostima Republike Srpske.

Defendološki pristup naglašava potrebu za integralnim razumijevanjem bezbjednosnih pitanja, gdje se različiti aspekti bezbjednosti posmatraju kao međusobno povezani elementi jedinstvenog sistema. Ovo je u skladu sa vizijom fakulteta koja teži interdisciplinarnom pristupu i razvoju sveobuhvatnih kompetencija. Također, defendologija naglašava proaktivni pristup bezbjednosnim izazovima, gdje je prevencija jednako važna kao i reaktivno djelovanje. I ovaj aspekt se reflektuje u misiji i viziji fakulteta, posebno kroz naglasak na razvoju analitičkih sposobnosti i kritičkog mišljenja.

Defendologija kao naučna disciplina ima i normativnu dimenziju, gdje se pitanja zaštite, odbrane i bezbjednosti posmatraju u kontekstu širih društvenih vrijednosti i etičkih principa. Fakultet bezbjednosnih nauka, kroz svoju misiju i viziju, naglašava važnost etičke dimenzije bezbjednosti, gdje se bezbjednost posmatra ne samo kao cilj sam po sebi, već i kao sredstvo za ostvarivanje širih društvenih vrijednosti i dobrobiti.

Uprkos jasno definisanoj misiji i viziji, Fakultet bezbjednosnih nauka suočava se sa brojnim izazovima koji mogu uticati na njegovo djelovanje u funkciji defendologije Republike Srpske. Ovi izazovi su dijelom specifični za samu instituciju, a dijelom reflektuju šire društvene i globalne trendove.

Prvi izazov odnosi se na brze promjene u prirodi bezbjednosnih prijetnji. Tradicionalni bezbjednosni izazovi poput oružanih sukoba i teritorijalnih sporova i dalje su prisutni, ali su dopunjeni novim prijetnjama poput cyber napada, terorizma, organizovanog kriminala, klimatskih promjena i pandemija. Fakultet mora kontinuirano prilagođavati svoje programe i istraživačke aktivnosti ovim promjenama, što zahtijeva značajne resurse i fleksibilnost.

Drugi izazov odnosi se na ograničene resurse. Kao i mnoge visokoškolske ustanove u regionu, Fakultet bezbjednosnih nauka suočava se sa ograničenjima u pogledu sredstava, tehničke opreme i ljudskih resursa. Ovo može otežati realizaciju ambicioznih ciljeva definisanih u misiji i viziji, posebno u oblasti međunarodne saradnje i razvoja inovativnih pristupa u obrazovanju i istraživanju.

Treći izazov je balansiranje između akademske autonomije i potreba sistema bezbjednosti. **Kao visokoškolska ustanova, fakultet ima obavezu da održi akademsku autonomiju i kritički pristup**, dok istovremeno mora biti relevantan

za praktične potrebe sistema bezbjednosti. Ovo balansiranje može ponekad biti izazovno, posebno u kontekstu specifičnih političkih i društvenih okolnosti.

Četvrti izazov odnosi se na internacionalizaciju. Dok je međunarodna saradnja neophodna za kvalitetno obrazovanje i istraživanje u oblasti bezbjednosti, ona također nosi rizike u smislu potencijalnog zanemarivanja lokalnih specifičnosti i potreba. Fakultet mora naći balans između integracije u međunarodne akademske tokove i fokusa na bezbjednosne izazove specifične za Republiku Srpsku.

Uprkos ovim izazovima, perspektive razvoja Fakulteta bezbjednosnih nauka u funkciji defendologije Republike Srpske su značajne. Sa jedne strane, rastuća svijest o važnosti bezbjednosnih pitanja u savremenom svijetu stvara povoljno okruženje za djelovanje fakulteta. Sa druge strane, specifičnosti geopolitičkog položaja Republike Srpske i kompleksnost bezbjednosnih izazova s kojima se suočava, stvaraju potrebu za visokokvalificiranim stručnjacima i naučnicima u oblasti bezbjednosti.

Da bi iskoristio ove mogućnosti i prevazišao izazove, Fakultet bezbjednosnih nauka mora nastaviti sa unapređenjem kvaliteta nastave i istraživanja, jačanjem institucionalnih kapaciteta, razvojem partnerskih odnosa sa relevantnim domaćim i međunarodnim akterima, i adaptacijom na promjenjive bezbjednosne izazove. Kroz ovakav pristup, fakultet može ostvariti svoju misiju i viziju u funkciji defendologije Republike Srpske, doprinoseći izgradnji efikasnog i održivog sistema zaštite, odbrane i bezbjednosti. (Defendologije).

Misija i vizija Fakulteta bezbjednosnih nauka Univerziteta u Banjoj Luci predstavljaju važan okvir za razumijevanje njegove uloge u funkciji defendologije Republike Srpske. Kroz obrazovnu, istraživačku i društvenu djelatnost, (treća misija razvoja fakulteta i univerziteta), fakultet doprinosi razvoju teorije i prakse u oblasti zaštite, odbrane i bezbjednosti, formirajući stručnjake sposobne da odgovore na kompleksne bezbjednosne izazove savremenog svijeta.

Defendologija, kao naučna disciplina koja pruža sveobuhvatan pristup bezbjednosnim pitanjima, predstavlja teorijski okvir kroz koji se može razumjeti i analizirati djelovanje fakulteta. Kroz primjenu defendoloških načela u obrazovanju i istraživanju, fakultet doprinosi izgradnji integralnog sistema bezbjednosti Republike Srpske, gdje se različiti aspekti bezbjednosti posmatraju kao međusobno povezani elementi jedinstvene cjeline.

Uprkos brojnim izazovima sa kojima se suočava, Fakultet bezbjednosnih nauka ima značajne perspektive razvoja. Kroz kontinuirano unapređenje kvaliteta nastave i istraživanja, jačanje institucionalnih kapaciteta, razvoj partnerskih odnosa sa relevantnim akterima, i adaptaciju na promjenjive bezbjednosne izazove, fakultet može ostvariti svoju misiju i viziju u funkciji defendologije Republike Srpske.

Važno je naglasiti da djelovanje Fakulteta bezbjednosnih nauka nije samo u funkciji usko definisanih bezbjednosnih ciljeva, već doprinosi širim društvenim

vrijednostima i dobrobiti. Kroz promociju etičke dimenzije bezbjednosti i kritičkog mišljenja, fakultet doprinosi razvoju društva u kojem je bezbjednost u funkciji ljudskih prava, sloboda i kvaliteta života. U tom smislu, misija i vizija fakulteta odražavaju ne samo tehničke aspekte bezbjednosti, već i humanističke vrijednosti koje bi trebale biti u osnovi svakog sistema zaštite, odbrane i bezbjednosti, tj. Defendologije...